

Socijalni nauk Crkve u današnjoj evangelizaciji

Anton BOZANIĆ

Sažetak

Socijalna je problematika u našem vremenu i u sadašnjim prilikama u Hrvatskoj zasigurno jedan od najvažnijih »znakova vremena« o kojima nas poučava Drugi vatikanski sabor. U apostolskoj pobudnici Christifideles laici između ostalog čitamo: »Vjernici laici koji su na razne načine uronjeni u društveni i politički život, neizostavno bi morali točnije poznavati socijalni nauk Crkve... Taj socijalni nauk Crkve uvijek je dinamičan, što znači da se prilagođava okolnostima mjesta i vremena.« On se u najnovije doba sve više približava ukupnim evangelizacijskim nastojanjima. Današnji papa Ivan Pavao II. nazvao je socijalni nauk Crkve »instrumentom evangelizacije«.

Kako bi se otklonile eventualne nejasnoće u razumijevanju i postavljanju socijalnog nauka na njegovo pravo mjesto, htjeli bismo u ovom kraćem izlaganju pokazati – slijedeći pomno naučavanje novijih crkvenih dokumenata – kako je socijalni nauk Crkve najuže povezan s ciljevima evangelizacije. Jasne spoznaje mogu pružiti nove poticaje na cjelovitom našem djelu evangelizacije i socijalnom angažmanu.

1. Kršćanska vjera i njena socijalna dimenzija

Socijalna dimenzija ukorijenila se u vjerničkom životu već od samog početka kršćanstva. Štoviše, novozavjetna je Crkva bila duboko svjesna čežnje za pravdom iz davnih biblijskih vremena kad je »Bog Saveza« nazivan »Bogom pravde«, onaj koji ljubi pravdu, a mrzi bezakonje. Starozavjetni proroci, naročito Amos, Izaija, Jeremija i Ezekijel, vrlo su se žestoko obarali na socijalnu nepravdu i zauzimali za siromašne, potlačene, udovice i nezaštićene. Dovoljno se prisjetiti samo nekih snažnih poruka i prijekora upućenih narodu. Izaija je vrlo precizan kad kaže: »Ovo je post koji mi je po volji, riječ je Jahve Gospoda: Kidati okove nepravedne, razvezivati spone jarmene, puštati na slobodu potlačene, slomiti sve jarmove; podijeliti kruh svoj s gladnima, uvesti pod krov svoj beskućnike, odjenuti onoga koga vidiš gola...« (Iz 58,6–7). Na drugom mjestu nalazimo vrlo oštar Izaijin prijekor: »Molite samo množite, ja vas ne slušam. Ruke su vam u krvi ogrezle, operite se, očistite. Ukloniti mi s očiju djela opaka, prestanite zlo činiti! Učite se dobrim djelima: pravdi težite, ugnjetenom pritecite u pomoć, siroti pomozite do

pravde, za udovu se zauzmite» (Iz 1,15b–17). Pravda u navedenoj proročkoj riječi dobiva očitu prednost i pred samim kultom.

Novi je zavjet usmjeren Božjem kraljevstvu kao kraljevstvu pravde, ljubavi, milosrđa i mira, a centralna zapovijed ljubavi – koja u novozavjetnoj verziji umeće znak jednakosti između ljubavi prema Bogu i bližnjemu – biva nezamisliva bez osjećaja za potrebne i siromašne. Ustanova Euharistije sa znakovima kruha i vina i »zajedništvo stola« koje se time događa, već sami po sebi pobuđuju socijalni osjećaj. Opis posljednjeg suda, gdje Isus sebe poistovjećuje s gladnima, žednima, golima i bolesnima, upečatljivo djeluje na kršćansku svijest (usp. Mt 25,31–46). Apostolu Pavlu itekako je stalo do skupljanja materijalne ponoći za potrebne (usp. Rim 15,26; 1 Kor 16,1–4; Gal 2,10 itd.), a prve se kršćanske zajednice nisu libile pokušaja stvaranja zajedništva materijalnih dobara (usp. Dj 2,44–45).

Želimo li se nakratko prošetati kroz crkvenu povijest uočiti ćemo kako su biskupi i predvoditelji ranokršćanskih zajednica prepoznavali u brizi za siromašne sastavni dio vlastite misije, a to su čak zapazili i pribilježili pojedinci iz poganske sredine.¹ Praksa sakupljanja milostinje na vjerskim okupljanjima, motivirana je ponajviše brigom za potrebne.

U narednim stoljećima, od kada je kršćanstvo dobilo slobodu, dogodili su se značajniji pomaci i mijenjala shvaćanja, pogotovo o materijalnim dobrima. Uspostava papinske države u srednjem vijeku, uvećavanje crkvenih posjeda i feudalizacija potisnut će u mnogih onakvu svijest o siromaštvu kakva je bila prisutna u otačkom vremenu. Ipak je u istom razdoblju drukčije zaživio poziv na siromaštvo u novim crkvenim redovima franjevaca i dominikanaca s izrazitim naglaskom na siromaštvo i zajedništvo. Kako se približavao novi vijek nastupila je u Europi promjena na gospodarsko–socijalnom planu. Razvoj obrta, trgovine i novčarstva stvarao je izrazitiju podjelu na bogate i siromašne. Crkveni su ljudi znali oštro nastupiti protiv izrabljivanja, posebno protiv lihve. Otkriće Amerike, kolonizacija i međunarodna trgovina još će pojačati gospodarske i posjedovne razlike. Ali i u takvim okolnostima zablstat će u Crkvi likovi poput sv. Vinka Paulskog, koji će svoje sljedbenike nadahnuti karizmom rada s najsiromašnijima i napuštenima. Teolozi moralnog usmjerenja često će isticati dužnost davanja suviška siromasima, iako se nažalost taj »suvišak« više mjerio po socijalnom statusu davatelja nego prema potrebi siromaha.

Kako možemo razabrati već iz ovog letimičnog osvrtu socijalna je svijest u Crkvi postojala od samih početaka i dobivala različite naglaske. U praksi se očitovala prvenstveno u brizi za siromašne, siročad, udovice, napuštene,

1 Više o navedenoj temi vidi u: Valković, M. (1998) Socijalna pravda u biblijskoj i povijesnoj perspektivi, *Riječki teološki časopis*, 1., 33–49; Himes, K.R. (1992) A New Look at Social Justice, *The New Catholic Evangelization* (ed. by K. Boyack), New York/Mahwah, 117–130.

ili kao zaštita nerođene djece. Na teoretskom planu još nemamo sustavnog pogleda na društveno djelovanje, ali razmatranje pitanja, kao što su odnosi između muškarca i žene, obitelj, državna vlast, materijalna dobra i sl., i zauzimanje argumentiranih stavova prema raznim problemima sa strane crkvenih ljudi, stvarali su temelje potonjem naučavanju o socijalnoj misiji Crkve.²

2. Društvene promjene 19. i 20. st. i socijalni nauk Crkve

Francuskom revolucijom i naglim industrijskim razvitkom od kraja 18., a posebno tijekom 19. i 20. stoljeća, mnogostruko se izmijenio višestoljetni društveni poredak. Liberalna su polazišta na gospodarskom planu posvema otvorila put kapitalizmu; na društvenom polju dovela su do državnog ustavnog poretka i izvojevala opće pravo glasa; dok su na idejnom planu, oslanjajući se na prirodne znanosti, poljuljala mnoga dotadašnja shvaćanja, posebno ona spojena s vjerom, te urodila sekularizacijom. Kao protuteža kapitalizmu istodobno se stvarao socijalizam. Uspon i dominantna uloga građanskog staleža uvjetovali su društveno raslojavanje. Dotadašnji su se seljaci pretvorili u novu radničku klasu ili proletarijat kojim se olako poigravao građanski poslodavac. Nastalo je »socijalno pitanje modernog vremena« kao prepoznatljiv »znak vremena«.

Iako se početka mnogi nisu snalazili u novim okolnostima, malo–pomalo znatan je broj zauzetih katolika u raznim europskim zemljama poradio na buđenju kršćanske svijesti spram teških nepravdi. U svjetlu temeljnih svetopisamskih postavki i uz pomoć klasika srednjovjekovne misli, posebno Tome Akvinskog i njegovog koncepta o »općem dobru i naravnom zakonu«,³ teolozi osjetljivi za novonastale prilike pokušali su ih što cjelovitije razumjeti i ponuditi svoju pomoć u rješavanju krupnih društvenih problema. Time je ujedno crkveno djelovanje postalo na nov način prepoznatljivo na javnom planu. Na takvim osnovama počiva socijalni nauk Crkve, od početka, pa sve do danas.⁴

Papa Lav XIII. obuzet »radničkim pitanjem«, tj. problemima proizašlim iz nezavidnog stanja u kojem se našao industrijski proletarijat, progovorio je

2 Širu razradu tog pitanja možemo naći u: Schlussler Fiorenca, F. (1994) Social Mission of Church, *The New Dictionary of Catholic Social Thought*, Coleville, Minnesota, 151–171; Valković, M. (ur.) (1991) Uvod, *Socijalni dokumenti Crkve. Sto godina katoličkog socijalnog nauka*, Zagreb, V–XXXVI; Isti, (1989) Razvoj katoličkoga socijalnog nauka od Lava XIII. do Pavla VI., *Bogoslovska smotra*, 3–4, 250–267; Baloban, S. (1997) *Etičnost i socijalnost na kušnji*, Zagreb, 15–25.

3 Više o navedenoj temi vidi: Hollenbach, D. (1994) Common Good, *The New Dictionary of Catholic Social Thought*, Collegeville, Minnesota, 192–197.

4 Slijedimo opis nastanka i razvoja socijalnog nauka Crkve kako je prikazan u dokumentu Zbora za katolički odgoj *Socijalni nauk Crkve u svećeničkom obrazovanju* (30. prosinca 1988.), objavljen u nas u Valković, M. (ur.) (1991) *Socijalni dokumenti Crkve. Sto godina katoličkog socijalnog nauka*, Zagreb, 625–690. (Dalje: SNCSO).

snažnim i dalekovidnim tekstom enciklike *Rerum novarum* g. 1891. koja je postala *Magna charta* katoličke socijalne misli. U njoj se papa zauzima za državne socijalne mjere u korist obespravljenih radnika, a suprotno stavovima mnogih ondašnjih liberalnih ekonomista; zatim za pravednu plaću radnika; nadalje, radnicima priznaje pravo na udruživanje, i sl. Enciklika *Rerum novarum* otvorila je put današnjem katoličkom socijalnom nauku i veći dio papinskih socijalnih dokumenata, koji su uslijedili sve do današnjih dana, obilježava neku od obljetnica izlaska prve enciklike. Javno očitovanje o »socijalnom pitanju« najvišeg hijerarhijskog autoriteta potaklo je niže crkvene instance, angažirane pastire i teologe, kao i praktične djelatnike na dalje promišljanje o dnevnim socijalnim izazovima i primjereno djelovanje. Njihova će se iskustva vješto ugraditi u nove socijalne smjernice crkvenog učiteljstva.

3. Razvoj socijalnog nauka Crkve i njegove bitne odrednice

Početno je predmet socijalnog nauka Crkve bilo već spomenuto »socijalno pitanje«, odnosno cijeli sklop društveno–gospodarskih problema iskrslili nakon »industrijske revolucije«. Dalji crkveni dokumenti proširivat će i prilagođivati socijalnu misao. Zaustavit ćemo se kratko na važnijim. Enciklika Pija XI. *Quadragesimo anno* g. 1931. umjesto »radničkog pitanja« postavlja u središte razmatranja opću obnovu društvenog poretka, pa će već tada istaknuti načela *solidarnost i supsidijarnost*, ona ista načela koja su danas ključna u socijalnoj misli. S papom Ivanom XXIII. i s njegovim enciklikama *Mater et magistra* i *Pacem in terris* nastupa novo razdoblje u razvoju crkvenog socijalnog nauka, tako da dobivaju na važnosti teme: napredak, znanosti i tehnika, dekolonizacija, porast pučanstva, ljudska prava, sloboda, neravnopravnost, mir, utrka u naoružanju, i mnoge druge. Socijalni problemi, koji su se prvotno ograničavali na radničku klasu, postaju sveopći i odnose se na sve klase i sve ljude. Drugi vatikanski sabor vidi i doživljava Crkvu u svijetu na novi način kao »Božji narod« i »sakrament spasenja«, te želi promicati dobrobit čitava čovjeka, vodeći računa o njegovim materijalnim, duhovnim, intelektualnim, kulturnim i ostalim potrebama. Socijalni nauk tumači ponajviše u dokumentima *Gaudium et spes* i *Dignitatis humanae*. Prije Koncila papinski su se dokumenti pozivali na naravno pravo, dok će u postkoncilsko doba gledati više na ljudska prava i dostojanstvo, ekonomski poredak, razvoj i sl.⁵ Uvodne riječi pastoralne konstitucije *Gaudium et spes*: »Radost i nada, žalost i tjeskoba ljudi našega vremena, osobito siromašnih i svih koji trpe, jesu radost i nada, žalost i tjeskoba također Kristovih učenika, te nema ničega uistinu ljudskoga a da ne bi našlo odjeka u njihovom srcu« (GS, br. 1) vrlo jasno naznačuju suvremeni raspon crkvenog društvenog angažiranja. Gledajući jaz između razvijenih i nerazvijenih, koji

5 Vidi. Schussler Fiorenca, F. *nav. dj.* 160–161.

postaje sve jači, papa Pavao VI. potpunoma je zaokupljen idejom cjelovitog razvoja, te prepoznaje u razvoju – kojem je posvetio encikliku *Populorum progressio* (1967.) – »novo ime za mir« (PP, br. 86). Druga njegova enciklika *Octogesima adveniēns* dotiče se između ostalog problema urbanizma, potrošačkog društva, mladih, sredstava priopćivanja i okoliša. Treća sinoda biskupa održana u Rimu g. 1971. razmatra pitanje pravde u svijetu i uočava u borbi za pravdu sastavni dio propovijedanja Evanđelja. Konferencija latinskoameričkog episkopata u Medellinu g. 1968., na kojoj je sudjelovao i papa, posvijestila je čitavom katoličkom svijetu važnost djelotvornog Evanđelja u osnovnim društvenim ćelijama, u tzv. »bazičnim zajednicama«.

Dinamičan pontifikat današnjeg pape Ivana Pavla II. ostavlja više enciklika i dokumenata kojima crkveni socijalni nauk ide ukorak s vremenom. U njima se raspravlja o pitanju privatnog vlasništva i podruštvovljenja, nerazvijenosti trećeg svijeta, razlika između siromašnih i bogatih zemalja, poimanja rada, međunarodnog zaduživanja, problema beskućnika, današnjeg stanja obitelji, dostojanstva žene, poštivanja novoga ljudskog života i sl. Nailazimo na duboku evanđeosku osjetljivost za sve nove društvene probleme (SNCSO, br. 28). Dobro je prisjetiti se barem važnijih dokumenata. U enciklici *Redemptor hominis* ističe razornost potrošačkog mentaliteta gdje je važnije *imati* nego *biti*. Sljedeća enciklika, u pravom smislu socijalna, *Laborē exercens*, vidi u radu – a pogotovo u njegovoj subjektivnoj strani – ključ socijalnog pitanja. Druga papina socijalna enciklika *Sollicitudo rei socialis* (1987.) tumači i objašnjava vjernicima, kako svećenicima tako i laicima, sâm socijalni nauk, analizira postojeće društvene prilike i probleme kao što su: blokovska podijeljenost na Zapad i Istok, produbljen jaz u razvoju Sjevera i Juga, razni oblici ekonomskog iskorištavanja, trgovina oružjem, terorizam, pitanje izbjeglica i sl. Prvi put se govori o »strukturama grijeha« u koje spada isključiva glad za profitom i žeđ za vlašću, a sve je to u radikalnoj suprotnosti mira i razvoja (usp. SRS, br. 36). Posebnu se pozornost posvećuje solidarnosti, koja počiva na načelu da su stvorena dobra namijenjena svima (usp. SRS, br. 39.). Uz nju je u društvenom životu također važna supsidijarnost. U općoj solidarnosti, koju se doživljava kao nužnu pretpostavku za današnji društveni napredak, prepoznaje se »izrazitu kršćansku krepost« (SRS, br. 40). Sve se vjernike svesrdno potiče na »privilegiranu ljubav za siromašne« (SRS, br. 40). Dok govorimo o *Sollicitudo rei socialis* valja spomenuti i dokument Zbora za katolički odgoj *Socijalni nauk Crkve u svećeničkom obrazovanju* (1988.) koji kao da se naslanja na spomenutu encikliku i daje nam vrlo pregledno cjelovito tumačenje socijalnog nauka. Enciklika kojom je Petrov nasljednik htio podariti zaokruženi pregled sto godina socijalnog nauka Crkve *Centesimus annus* (1991.) dotiče se i svježih događanja kao što su urušavanja komunističkih sustava na europskom Istoku i duhovno–moralne rane koje je ostavio ateizam za sobom. Najnoviji socijalni dokument enciklika *Evangelium vitae* (1995.) raspravlja o vrijednosti i ne-

povredivosti ljudskog života i odlučno se zalaže za »kulturu života« nasuprot »kulturi smrti«.

Na kraju ovog pregleda možemo ustvrditi – slijedeći misao SRS – kako u bit kršćanskog socijalnog nauka »spada primjenjivati Božju riječ na život ljudi i društva, kao i na ovozemnu zbilju što se na njih odnosi; ona to čini nudeći 'temeljna načela', 'kriterije prosudbe' i 'smjernice za konkretno djelovanje'« (SRS, br. 8). Današnji socijalni nauk Crkve predstavlja izgrađen, ali ne gotov i zaokružen *corpus*, koji se i dalje razvija u mjeri kako Crkva – u svjetlu Božje riječi, i uz pomoć razumskog rasuđivanja i humanističkih znanosti – očitava događaje koji se zbivaju, odnosno prepoznaje »znakove vremena« (SRS, br. 2). On ne predstavlja nekakav »treći put« između liberalističkog kapitalizma i marksističkog kolektivizma, a ne pruža u tom smislu ni neku moguću alternativu. »On nije neka ideologija, već brižljivo izrađena formulacija rezultata pomnog razmišljanja o složenoj zbilji ljudske egzistencije u društvu i na međunarodnoj razini, i to u svjetlu vjere i crkvene predaje« (SRS, br. 41). Taj je nauk s jedne strane *postojan* – jer je isti u svom temeljnom nadahnuću i prosudbenim kriterijima; a s druge strane *nov* – jer je podvrgnut nužnim i prikladnim prilagođivanjima, što ih traže promjene povijesnih prilika i neprekidan tijek događaja (usp. SRS, br. 3).

4. Svijest o socijalnom nauku Crkve kao dijelu evangelizacije

Socijalno naučavanje Crkve – kako već možemo razabrati i iz prethodnog izlaganja – proizlazi iz susreta evanđeoske poruke i njenih etičkih postavki sa svagdašnjim društvenim problemima. Ono je dinamično, ide uvijek naprijed. Oslanjajući se na »trajno važeća načela« nudi svježije »prigodne sudove«. Svoje prosudbe svakodnevno »provjerava pred raznim oblicima bijede« (Usp. SNCSO, br. 3).

Suvremeno koncilsko i pokoncilsko shvaćanje evangelizacije – po kojem je ona postala sinonim za ukupnu misiju Crkve – kao i zahtjev za 'novom evangelizacijom' potiču crkveno vodstvo da iznova premisli i bolje razumije sve dosege evangelizacije unutar same Crkve i na širem svjetskom planu.⁶ S druge pak strane dinamičan razvoj socijalnog nauka Crkve želi već po svojim temeljnim odrednicama pružiti svoj »naročit doprinos evangelizaciji« (SNCSO, br. 2). Tako se evangelizacijski naponi i crkveni socijalni nauk negdje susreću. Možemo još preciznije reći, socijalni nauk pomaže, odnosno čini evangelizaciju potpunijom. Svijest o uskoj povezanosti ili međuovisnosti crkvenog socijalnog nauka i zahtjeva suvremene evangelizacije, kako razabiremo, sve više raste.

6 Više o navedenoj temi vidi: Božanić, A. (1998) Evangelizacija i današnja nova evangelizacija, *Obnovljeni život*, LIII, 141–150.

5. Sprega socijalnog nauka i evangelizacije u novijim crkvenim dokumentima

Bit će vrlo korisno prelistati novije crkvene dokumente i vidjeti kako se na mnogim mjestima izričito i izravno povezuje današnji socijalni nauk Crkve s evangelizacijom. Ističemo ovdje riječ »izričito«, jer ona označuje bitni pomak u razumijevanju kompletnog predmeta. Ponajprije je uočena uska povezanost socijalnog sadržaja i evangelizacije na području socijalne pravde.⁷ U dokumentu Treće sinode biskupa, održane u Rimu g. 1971., stoji zapisano: »Borba za pravdu i sudjelovanje u preobražaju svijeta u potpunosti nam se ukazuje kao sastavni dio propovijedanja Evanđelja.«⁸ Kako smo mogli zapaziti iz prethodnog izlaganja zauzimanje za pravdu bilo je odavno prisutno u crkvenoj svijesti, a ovdje se prvi put gotovo izjednačuje s propovijedaњem Radosne vijesti.

Nadalje, apostolska pobudnica *Evangelii nuntiandi* (1975.), posvećena evangelizaciji u suvremenom svijetu, pruža nam vrlo jasne postavke o povezanosti evangelizacijske misije i crkvenog nastojanja na socijalnom polju. Najprije se govori kako uz pomoć socijalnog nauka evanđeoska poruka postaje bliža svagdašnjem životu ljudi: »Evangelizacija ne bi bila potpuna kad ne bi vodila računa o stvarnim i trajnim odnosima koji postoje između Evanđelja te čovjekovog osobnog i društvenog života. Stoga evangelizacija poprima oblik izričite poruke kad je prilagođena i uvijek posuvremenjena raznim životnim prilikama s obzirom na prava i dužnost svake ljudske osobe, s obzirom na obiteljski život bez kojega uopće nije moguć nesputan razvitak osoba, s obzirom na zajednički život u društvu, međunarodni život, mir, pravdu i razvoj; poprima oblik poruke o oslobođenju koja je naročito snažna u naše doba« (EN, br. 29). Zatim se ukazuje na tijesnu povezanost evangelizacije s razvojem i oslobođenjem: »Uistinu, postoji duboka povezanost između evangelizacije i promicanja čovjeka, odnosno između evangelizacije i razvoja, oslobođenja. Ona je antropološkog reda jer čovjek kome treba navijestiti Evanđelje nije nipošto neko apstraktno biće, nego nosilac različitih društvenih i gospodarskih problema« (EN, br. 31). Potom se u procesu evangelizacije pitanje pravde, oslobođenja, razvoja i mira u svijetu promatra u svjetlu temeljne evanđeoske zapovijedi ljubavi prema bližnjemu: »...neprihvatljivo je da djelo evangelizacije može ili smije zanemariti krajnje ozbiljna i tako uznemiravajuća pitanja pravde, oslobođenja, razvoja i mira u svijetu. Kad bi se to

7 Više o navedenoj temi vidi u: P. Henriot, E. DeBerri, M. Schultheis, (1997) *Catholic Social Teaching: Our Best Kept Secret*, Orbis Book Maryknoll, New York, 11–12. Slično u: O'Brien & T. Shannon, *Catholic Social Thought: The Documentary Heritage*, Orbis Books: Maryknoll, New York 1992., 287.

8 Objavljen u nas u Valković, M. (ur.) (1991) *Socijalni dokumenti Crkve. Sto godina katoličkog socijalnog nauka*, Zagreb, XIII. poglavlje: Treća sinoda biskupa. Pravda u svijetu, str. 391–407., citat na str. 392.

dogodilo, bilo bi to zanemarivanje evanđeoske nauke o ljubavi prema bližnjemu koji trpi ili se nalazi u bijedi» (EN, br. 31).

Enciklika SRS još jače ističe i precizira ono što je već rečeno u prethodnim dokumentima o odnosu evangelizacije i socijalnog angažiranja, pa zato pruža nedvosmisleno tumačenje: »Sastavni je dio poslanja evangelizacije Crkve da svoj socijalni nauk prenosi i širi. A budući da je riječ o nauku kojemu je svrha usmjeravati ponašanje osobe, iz toga proistječe kao posljedica 'zauzetost za pravdu' već prema ulozi, pozivu i uvjetima svakoga pojedinca« (SRS, br. 41).

U smjernicama o socijalnom nauku Crkve u svećeničkom obrazovanju nalazimo nekoliko važnih postavki. Ponajprije se želi reći kako socijalno naučavanje ima vrlo važnu ulogu u sadašnjem vremenu: »Danas taj nauk mora sve hitnije davati svoj naročit doprinos evangelizaciji, dijalogu sa svijetom, kršćanskom tumačenju stvarnosti i smjerovima pastoralnog djelovanja...« (SNCSO, br. 2). Pri kraju istog dokumenta, kad se raspravlja o usmjerenju socijalne aktivnosti, kaže se sljedeće: »Kao teorijsko–praktično znanje socijalni nauk Crkve okrenut je evangelizaciji društva: nužno dakle uključuje poziv na društvenu akciju nudeći, za razne prilike, odgovarajuće upute nadahnute temeljnim načelima i kriterijima prosuđivanja« (SNCSO, br. 54).

Ivan Pavao II. u enciklici *Centesimus annus* (1991.) u broju 54. nazvao je socijalni nauk Crkve »instrumentom evangelizacije«. Enciklika *Evangelium vitae* (1995.), posvema je ispunjena sadržajima koji povezuju evanđeoski navještaj s onim što ide u sklop socijalne misli. Sve se to razabire iz samih papinih polaznih pojmova, kao što su: Evanđelje života, Evanđelje ljubavi Božje prema čovjeku, Evanđelje dostojanstva osobe, itd.

6. Socijalni nauk u znaku proročke uloge Crkve

U sklopu rasprave o socijalnoj pravdi posebno je značajna tvrdnja enciklike SRS kako je ostvarenje poslanja evangelizacije na socijalnom području »jedan od vidova proročke uloge Crkve« (SRS, br. 41). U nastavku istog broja tumači se da navedena proročka uloga uključuje »prokazivanje zla i nepravdi«. Ali se odmah napominje kako je uvijek važniji navještaj, odnosno pozitivno usmjerenje socijalnog nauka od samog prokazivanja zla, te da se ni u kojem slučaju ne smije dopustiti da ovo drugo, tj. negativno, dođe u prvi plan. Kad je pak riječ o zlu i nepravdama u društvu i društvenim odnosima valja nam spomenuti termin koji prvi put susrećemo u enciklici SRS, a to je »strukture grijeha«, koje možemo označiti kao sveukupnost negativnih čimbenika koji su u suprotnosti s općim dobrom, a karakterizira ih prepoznatljiva pohlepa za dobitkom i žeđ za vlašću s težnjom da se drugima nametne vlastita volja (SRS, br. 36 i 37). Strukture grijeha se ujedno radikalno suprotstavljaju miru i razvoju. Izopačeni mehanizmi i strukture grijeha mogu se nadvladati jedino oživotvorenjem pune solidarnosti (SRS, br. 39).

7. Granice socijalnog nauka Crkve

Dok raspravljamo o sadašnjoj potrebi i važnosti socijalnog nauka Crkve i njegovoj uskoj povezanosti s današnjom evangelizacijom, valja imati na umu osnovno, a to je, da ne bismo slučajno pomislili da se bilo kakvi plemeniti i hvalevrijedni napori i vremensko ostvarenje mogu poistovjetiti s kraljevstvom Božjim. Sve što dobro učinimo može samo odražavati i na neki način anticipirati slavu kraljevstva koju očekujemo na kraju povijesti, kada će Gospodin ponovno doći. Međutim, u dokumentu SRC nalazimo dalje upozorenje: »Iščekivanje nikada ne smije biti isprikom da se ne zanimamo za ljude: za njihovu konkretnu osobnu situaciju i za njihov socijalni društveni, nacionalni i međunacionalni život« (SRS, br. 48). U nastavku istog broja čitamo razlog i nalazimo dalji poticaj našem nastojanju: »Ništa od svega onoga što se u određenom povijesnom trenutku može i mora ostvariti solidarnim naporom – ma kako ono bilo nesavršeno i prolazno – da bi život ljudi postao humaniji, neće biti uzaludno niti izgubljeno.«

Zaključak

Bez socijalne sastavnice kršćanska se vjera ne može potpuno shvatiti. Iako je svijest o socijalnoj zadaći u Crkvi sazrijevala postepeno, prihvaćanje Radosne vijesti usmjeravalo je kršćane kroz cijelu povijest na zauzimanja za pravdu i djela ljubavi. Moderni socijalni nauk Crkve novijeg je datuma i plod je sagledavanja krupnih društvenih promjena od kraja 18., a posebno u 19. i 20. stoljeću, i pronalaženja odgovora na prepoznatljivo »socijalno pitanje«, počevši od enciklike *Rerum novarum*, pa sve dalje. »Socijalna pitanja«, koja su se prvotno ograničavala na probleme radničke klase, postaju uskoro sveopća, tako da se socijalni nauk Crkve danas zanima za mir, razvoj, ljudska prava i ljudsko dostojanstvo, slobodu, neravnopravnost, nerazvijenost, gospodarski poredak, tehniku, međunarodnu trgovinu, poštivanje života, pitanje obitelji i sl. Izuzetno je važna odrednica u današnjem socijalnom naučavanju »povlaštena ljubav za siromašne«. Dinamičan razvoj socijalnog nauka Crkve sve više ide u pravcu evangelizacije, tako da danas pruža znatan prinos evangelizaciji, odnosno biva »instrumentom evangelizacije«. A samo ostvarenje poslanja evangelizacije na socijalnom području postaje jedan od vidova proročke uloge Crkve, u koju spada među ostalim prokazivanje zla i nepravdi.

THE CATHOLIC SOCIAL THOUGHT IN TODAY'S EVANGELIZATION

Anton BOŽANIĆ

Summary

The Christian community has been involved from its very beginning in social issues. The longing for justice has been a central element in the tradition from earliest biblical times to the present, but the explicit theological discussions of the Church's social teaching took place in 19th and 20th century, and the modern expression of the Church's social teaching began a century ago with the Pope Leo XIII's encyclical Rerum novarum, which has become known as the Magna charta for a humane economic and social order. From that small beginning the Church's social teaching has grown and expanded rapidly and become updated doctrinal »corpus« regarding peace, social justice, human rights and dignity, freedom, family topics, economic and trade issues, development, underdevelopment, poverty, et cetera. One of the characteristic themes of today's social teaching is the option or preference love for the poor. This teaching builds up gradually as the Church reads events as they unfold in the course of history. On the one hand the social teaching is constant, for it remains identical in its fundamental inspiration, on the other hand it is ever new, because it is subject to the necessary and opportune adaptations suggested by the changes in historical conditions. The teaching and spreading of her social doctrine becomes today part of the Church's evangelizing mission. We can also say that the ministry of evangelization in the social field is an aspect of the Church' prophetic role especially in condemnation of evils and injustice.

(Translated by A. Božanić)